

# MINISTARSTVO RADA I MIROVINSKOGA SUSTAVA

1766

Na temelju članka 45. stavka 5. Zakona o zaštiti na radu (»Narodne novine«, broj 71/14, 118/14 i 154/14), ministar nadležan za rad uz suglasnost ministra zdravlja donosi

## PRAVILNIK

### O ZAŠTITI RADNIKA OD RIZIKA ZBOG IZLOŽENOSTI KARCINOGENIMA I/ILI MUTAGENIMA

#### I. OPĆE ODREDBE

##### Članak 1.

(1) Ovim se Pravilnikom utvrđuju obveze poslodavca u pogledu zaštite zdravlja i sigurnosti radnika od rizika pri radu s karcinogenima i/ili mutagenima uključujući i prevenciju tih rizika.

(2) Ovim se Pravilnikom utvrđuju minimalni zahtjevi u pogledu zaštite zdravlja i sigurnosti radnika uključujući i granične vrijednosti izloženosti karcinogenima i/ili mutagenima.

(3) Odredbe ovoga Pravilnika ne primjenjuju se za poslove na kojima su radnici izloženi samo ionizirajućem odnosno neionizirajućem zračenju.

(4) Odredbe Zakona o zaštiti na radu u cijelosti se primjenjuju na cijelo područje iz stavka 1. ovoga članka, ne dovodeći u pitanje strože ili detaljnije odredbe ovoga Pravilnika.

(5) Ovaj Pravilnik se primjenjuje i za poslove pri kojima je prisutan azbest kao i proizvodi koji sadrže azbest, kada odredbe ovoga Pravilnika propisuju višu razinu zaštite zdravlja i sigurnosti na radu.

##### Članak 2.

Ovim se Pravilnikom u pravni poredak Republike Hrvatske prenose sljedeće direktive:

Direktiva 2004/37/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 29. travnja 2004. o zaštiti radnika od rizika zbog izloženosti karcinogenim ili mutagenim tvarima na radu (šesta pojedinačna direktiva u smislu članka 16. stavka 1. Direktive 89/391/EEZ) (kodificirana verzija) (Tekst značajan za EGP) (SL L 158, 30. 4. 2004.), kako je posljednji put izmijenjena Direktivom 2014/27/EU od 26. veljače 2014. o izmjeni Direktiva Vijeća 92/58/EEZ, 92/85/EEZ, 94/33/EZ, 98/24/EZ i Direktive 2004/37/EZ Europskog parlamenta i Vijeća kako bi se uskladile s Uredbom (EZ) br. 1272/2008 o razvrstavanju, označivanju i pakiranju tvari i smjesa. CELEX br. 32004L0037.

#### *Pojašnjenje pojmova*

##### Članak 3.

(1) U smislu ovoga Pravilnika, smatra se:

1) *Karcinogen* je tvar ili smjesa koja udovoljava kriterijima za razvrstavanje u kategoriji karcinogena 1.A ili 1.B utvrđenima u Prilogu I. Uredbe (EZ) br. 1272/2008 Europskog parlamenta i Vijeća, odnosno tvar, smjesa ili postupak iz Priloga I ovoga Pravilnika kojima su radnici izloženi tijekom obavljanja poslova.

2) *Mutagen* je tvar ili smjesa koja udovoljava kriterijima za razvrstavanje u kategoriji 1.A ili 1.B mutagenog učinka na zametne stanice utvrđenih u Prilogu I. Uredbe (EZ) br. 1272/2008.

3) *Rad s karcinogenima i/ili mutagenima* su sve aktivnosti pri kojima su radnici izloženi ili mogu biti izloženi karcinogenima i/ili mutagenima, i to pri njihovoj uporabi, proizvodnji, skladištenju, obradi, preradi, pretakanju, miješanju, uklanjanju, uništavanju, kao i sličnim aktivnostima. Među takve poslove spadaju i poslovi pri kojima se zbog okolnosti kod tih postupaka oslobađaju ili nastaju karcinogeni i/ili mutageni.

4) *Radni okoliš* je okoliš u kojem radnik može doći u doticaj s karcinogenima i/ili mutagenima za vrijeme radnog procesa.

5) *Granična vrijednost* izloženosti predstavlja graničnu vrijednost vremenski prilagođenog prosjeka koncentracije karcinogena ili mutagena u zraku unutar zone disanja radnika u odnosu na referentno razdoblje od osam radnih sati rada.

(2) Izrazi koji se koriste u ovom Pravilniku, a imaju rodno značenje koriste se neutralno i odnose se jednako na muški i ženski rod.

### *Područje primjene*

#### Članak 4.

(1) Odredbe ovoga Pravilnika se primjenjuju na poslove na kojima su radnici izloženi ili bi mogli biti izloženi karcinogenima i/ili mutagenima.

(2) Pri obavljanju poslova pri kojima radnici dolaze ili mogu doći u doticaj s karcinogenima i/ili mutagenima, poslodavac mora na temelju odredaba Pravilnika o izradi procjene rizika, ustanoviti vrstu, stupanj i trajanje izloženosti radnika te procijeniti rizik po sigurnost i zdravlje radnika na tim poslovima. Na temelju te procjene rizika poslodavac mora poduzeti potrebne mjere zaštite.

(3) Procjenu rizika iz prethodnog stavka ovoga članka, poslodavac mora redovito obnavljati na način da ista odgovara postojećim opasnostima i štetnostima, a posebno u slučaju promjena okolnosti koje mogu utjecati na izloženost radnika karcinogenima i/ili mutagenima.

(4) Procjena rizika iz stavka 2. ovoga članka mora obuhvatiti i sve slučajeve na granici dopuštenih vrijednosti izloženosti radnika, kao i slučajeve pri kojima može doći do apsorpcije karcinogena i/ili mutagena u kožu i/ili kroz kožu radnika.

(5) Poslodavac je obavezan organizirati rad na način da na poslove, gdje je procjenom rizika utvrđeno da radnici mogu doći u doticaj s karcinogenima i/ili mutagenima, ne rasporedi radnike mlađe od 18 godina, trudne radnice ili radnice koje doje te da njihov doticaj s navedenim poslovima u potpunosti onemogući.

## II. OBVEZE POSLODAVCA

### *Smanjivanje i zamjena*

#### Članak 5.

(1) Poslodavac mora u radnom procesu zamijeniti karcinogene i/ili mutagene bezopasnim ili manje opasnim tvarima, smjesama ili postupcima koji ovisno o situaciji i pod uvjetima uporabe nisu opasni ili su manje opasni za zdravlje i sigurnost radnika, a ako to nije moguće poslodavac mora smanjiti korištenje karcinogena i/ili mutagena u radnom procesu na najmanju moguću mjeru.

(2) Poslodavac mora organizacijskim mjerama osigurati da je pri nesmetanom radnom procesu broj izloženih radnika karcinogenima i/ili mutagenima što manji.

(3) Poslodavac mora na zahtjev nadležnih tijela dati na uvid nalaze ispitivanja provedenih od strane ovlaštenih osoba, procjenu rizika te ostalu dokumentaciju vezanu uz izloženost radnika karcinogenima i/ili mutagenima.

### *Prevenција i smanjivanje izlaganja*

#### Članak 6.

(1) Kada nalazi procjene rizika ukazuju na rizik po zdravlje ili sigurnost radnika, mora se spriječiti izlaganje radnika karcinogenima i/ili mutagenima.

(2) Kada nije tehnički moguće zamijeniti karcinogen ili mutagen s tvari, smjesom ili postupkom, koji uz poštivanje uvjeta uporabe nije opasan ili je manje opasan po zdravlje ili sigurnost, poslodavac mora osigurati da se karcinogen ili mutagen, koliko je tehnički moguće, proizvodi i rabi u zatvorenom sustavu.

(3) Kada zatvoreni sustav nije moguće tehnički izvesti, poslodavac mora spriječiti oslobađanje karcinogena i/ili mutagena u radni okoliš održavanjem odgovarajućeg podtlaka u tom sustavu.

(4) Podtlak iz stavka 3. ovoga članka mora iznositi najmanje 20 Pa, a poslodavac mora redovito nadzirati vrijednost podtlaka umjerenim mjernim uređajem.

(5) Izloženost radnika ne smije biti veća od granične vrijednosti izloženosti za karcinogen utvrđenu Prilogom III ovoga Pravilnika, odnosno niti u jednom trenutku vrijednosti ne smiju prijeći vrijednosti iz Priloga III.

(6) Pri svakoj uporabi karcinogena ili mutagena, poslodavac mora provesti sve sljedeće mjere:

1) ograničavanje na najmanju moguću mjeru količine karcinogena i/ili mutagena na radnom mjestu,

2) osiguranje što manjeg broja radnika koji su izloženi ili bi mogli biti izloženi karcinogenima i/ili mutagenima, imajući posebno u vidu da takvim tvarima ne budu izložene posebno osjetljive skupine radnika, kao što su maloljetnici, trudnice, radnice koje su nedavno rodile i koje doje te radnici sa smanjenom radnom sposobnošću,

3) planiranje radnih postupaka i izrada postupaka kontrole tako da se izbjegne oslobađanje karcinogena ili mutagena na mjestu rada ili svede na najmanju moguću mjeru,

4) uklanjanje karcinogena ili mutagena na samom izvoru, lokalnim odsisnim sustavom ili općom ventilacijom, s time da sve metode odstranjivanja tih tvari budu sukladne sa zahtjevima zaštite javnog zdravlja i zaštite okoliša,

5) korištenje postojećih odgovarajućih postupaka za mjerenje karcinogena i/ili mutagena, posebice za rano otkrivanje povećanih izlaganja nastalih nepredviđenim događajem ili akcidentom,

6) primjena prikladnih radnih postupaka i metoda,

7) skupne mjere zaštite radnika i/ili, ukoliko se izlaganje ne može drugačije izbjeći, pojedinačne mjere zaštite radnika,

8) higijenske mjere, posebice redovno čišćenje podova, zidova i drugih površina,

9) obavješćavanje radnika, odnosno njihovo osposobljavanje te upoznavanje s procedurama,

10) označavanje opasnih zona uz uporabu odgovarajućih znakova upozorenja i opasnosti, uključujući i oznake »Zabranjeno pušenje« i »Zabranjeno držanje odnosno konzumiranje hrane i pića«, u zonama u kojima radnici mogu ili bi mogli doći u doticaj s karcinogenom i/ili mutagenom,

11) izrada planova djelovanja u slučajevima nužde koji mogu nastati pri neuobičajeno visokoj izloženosti,

12) utvrđivanje načina sigurnog skladištenja, rukovanja i transporta, posebice uporabom zabrtvljenih te jasno i vidljivo označenih spremnika,

13) utvrđivanje načina sigurnog sakupljanja, skladištenja i odlaganja otpadaka od strane radnika, uključujući i uporabu zabrtvljenih te jasno i vidljivo označenih spremnika.

## Članak 7.

- (1) Ako tehničkim rješenjima iz članka 6. ovoga Pravilnika nije moguće spriječiti oslobađanje karcinogena i/ili mutagena u radni okoliš, poslodavac mora radne postupke s karcinogenima i/ili mutagenima prostorno i na siguran način odvojiti od ostalih radnih postupaka.
- (2) Odsisani zrak se smije ponovno dovesti u radni okoliš samo ako je prethodno očišćen od svih karcinogena i/ili mutagena.
- (3) Odsisani zrak koji sadrži karcinogene 1. skupine, navedene u Prilogu III ovoga Pravilnika, ne smije se ponovno dovoditi u radni okoliš.
- (4) Poslodavac mora osigurati nadzor djelotvornosti odsisnih sustava, kojeg mora obavljati u rokovima koje je odredio proizvođač odsisnih sustava odnosno koji su određeni glavnim projektom građevine u kojoj se nalazi radni prostor, ali ne duljima od dvanaest mjeseci.
- (5) Ispuštanje odsisanog zraka u okoliš potrebno je obavljati u skladu s propisima koji uređuju zaštitu okoliša.

## Članak 8.

- (1) Poslodavac mora osigurati takvu konstrukciju reakcijskih posuda, koja ne zahtijeva često čišćenje unutrašnjosti.
- (2) Uređaj za čišćenje mora se pomoću tehničke opreme moći uložiti u posudu na način da je moguće čišćenje uz zatvoren ulazni otvor.
- (3) Poslodavac mora osigurati da se radni prostori u kojima se pri radu koriste karcinogeni i/ili mutageni redovito čiste. Metenje i provjetravanje u takvim prostorima je zabranjeno.

## *Obavještavanje nadležnih tijela*

## Članak 9.

- (1) Poslodavac mora u 30 dana prije početka proizvodnje i korištenja karcinogena i/ili mutagena o tome pisanim putem obavijestiti središnje tijelo državne uprave nadležno za poslove inspekcije i Hrvatski zavod za zaštitu zdravlja i sigurnost na radu.
- (2) Poslodavac koji nije ispunio obvezu iz stavka 1. ovoga članka, dužan je isto učiniti u roku od 15 dana od dana stupanja na snagu ovoga Pravilnika.
- (3) Poslodavac mora u obavijesti iz stavka 1. ovoga članka navesti podatke o:
  - 1) djelatnosti i postupcima koje obavlja, uključujući i razloge za upotrebu karcinogena i/ili mutagena,
  - 2) identifikaciji karcinogena i/ili mutagena,
  - 3) količinama proizvedenih ili korištenih tvari ili smjesa koje sadrže karcinogene ili mutagene,
  - 4) broju i imenima radnika izloženih karcinogenima i/ili mutagenima,
  - 5) poduzetim preventivnim tehničkim i zdravstvenim mjerama,
  - 6) vrsti osobne zaštitne opreme koja se koristi,
  - 7) prirodi, stupnju i trajanju izloženosti,
  - 8) slučajevima zamjene tvari.
- (4) Obveza iz stavka 1. ovoga članka ne odnosi se na laboratorije u kojima se karcinogeni i/ili mutageni koriste samo povremeno i u minimalnim količinama.

(5) Poslodavac je obvezan, ukoliko dođe do promjena u odnosu na dostavljenu obavijest iz stavka 2. ovoga članka, o istome pisanim putem obavijestiti nadležno tijelo prema uputi iz stavka 3. ovoga članka.

### *Nepredviđeno izlaganje*

#### Članak 10.

(1) Ukoliko pri radu dođe do opasne situacije ili nezgode koja može uzrokovati nepredviđenu izloženost radnika karcinogenima i/ili mutagenima, poslodavac mora o tome odmah obavijestiti radnike.

(2) U okolnostima iz stavka 1. ovoga članka, a sve dok se ponovno ne uspostavi normalno stanje i ne otklone uzroci nepredviđene izloženosti, poslodavac mora:

1) osigurati da u ugroženoj zoni rade samo radnici koji su upoznati s opasnostima i štetnostima, koji su osposobljeni za rad na siguran način te koji su nužno potrebni za izvođenje popravaka i drugih potrebnih poslova,

2) radnicima osigurati svu potrebnu i propisanu osobnu zaštitnu opremu te osigurati da radnici istu koriste,

3) osigurati za svakog radnika posebno da izloženost karcinogenima i/ili mutagenima ne bude stalna te da bude ograničena na najkraće moguće vrijeme,

4) nezaštićenim radnicima zabraniti rad u zoni povećanog rizika.

### *Predvidivo izlaganje*

#### Članak 11.

(1) Pri obavljanju određenih poslova (kao što su održavanje, sanacija, rušenje, kontrola, popravci strojeva, uređaja, naprava i građevina i sl.) za koje je poslodavac predvidio znatno povećanje izloženosti radnika i za koje je poduzeo sve tehničke preventivne mjere za smanjenje izloženosti, poslodavac mora, nakon savjetovanja s radnicima ili njihovim predstavnicima te sa stručnjakom zaštite na radu, odrediti daljnje mjere zaštite kojima će smanjiti izloženost i osigurati sigurnost i zaštitu zdravlja radnika pri obavljanju takvih poslova.

(2) U skladu s odredbom iz stavka 1. ovoga članka, poslodavac mora svim izloženim radnicima osigurati potrebnu osobnu zaštitnu opremu te osigurati da radnici istu koriste tijekom predviđene izloženosti.

(3) Poslodavac mora posebno za svakog radnika ograničiti izloženost na najkraće moguće vrijeme.

(4) Poslodavac mora poduzeti odgovarajuće mjere kako bi se osiguralo da su područja u kojima se obavljaju poslovi iz stavka 1. ovoga članka jasno ograničena i obilježena ili kojima je na drugi način neovlaštenim osobama spriječen pristup u ta područja.

### *Pristup u opasno područje*

#### Članak 12.

(1) Poslodavac mora poduzeti prikladne mjere kojima će osigurati da je pristup u područje u kojem se obavljaju poslovi pri kojima postoji opasnost po sigurnost ili zdravlje radnika zbog izloženosti karcinogenima i/ili mutagenima, dopušten samo onim radnicima koji zbog prirode svoga posla moraju raditi ili ulaziti u ta područja.

(2) Područja iz stavka 1. ovoga članka moraju biti jasno označena.

### *Higijena i osobna zaštita*

#### Članak 13.

(1) Poslodavac je kod svih poslova, kod kojih postoji opasnost od zagađivanja karcinogenima i/ili mutagenima, obvezan poduzeti prikladne mjere kojima će osigurati: